

LEKSEM GELD U NJEMAČKIM FRAZEOLOGIZMIMA OPĆEGA I GOSPODARSTVENOG JEZIKA

Pred studentima ekonomije u suvremenom svijetu, koji se sve više globalizira, dvojaka je zadaća: s jedne se strane moraju što preciznije upućivati u zakonitosti struke, a s druge prilagođavati uvjetima koje nameće proces globalizacije. Jedan je od tih uvjeta dobro poznavanje stranih jezika, posebice onih najvećih. Na primjeru leksema Geld željeli smo pokazati da to ni u kojem slučaju nije laka zadaća, jer strani jezici, pa tako i njemački jezik, obiluju frazeologizmima – sintagmama čije se ukupno značenje razlikuje od skupnog značenja pojedinih sastavnica.

Ključne riječi: leksem Geld, frazeologizmi, frazeologija u njemačkom jeziku, kontrastivna analiza frazeologizama Geld regiert die Welt

1. Uvod

U poslovnim krugovima i situacijama razmjena riječi podrazumijeva prvenstveno razumijevanje specifičnog registra određene struke te student ekonomije treba razvijati svoju jezičnu kompetenciju na stranom jeziku kao preduvjet boljeg razumijevanja svoje struke. Uporabom se stranoga jezika u poslovne svrhe otvara jedna nova dimenzija i pogled na vlastitu struku. Pritom se ne smije zaboraviti da gospodarstvena struka uključuje veliki broj različitih specifičnih registara. Hrvatski je jezik gospodarstvene struke kao i njemački - Wirtschaftsdeutsch, konglomerat specifičnih jezičnih registara vezanih za pojedinačne struke iz kojeg bismo izdvojili **monetarne financije** i **bankarstvo**. U okviru su ovih kolegija kao i kolegija **Njemački jezik 4** studenti izloženi specifičnom vokabularu kako na hrvatskom, tako i na njemačkom jeziku. Ovdje dolazi

do izražaja međuovisnost i preklapanje općega i stručnog jezika te polazeći od činjenice kako su u svakom jeziku pa tako i u njemačkom obilato zastupljeni frazeologizmi, student će ekonomije tijekom svojega studija vrlo brzo naići na frazeologizme koje u sebi sadrže leksem *Geld*. Njihovo značenje ponekad nije lako prevesti temeljem značenja svake pojedine riječi u frazeologizmu. Većina će studenata, posebice onih neupućenih, odmah posegnuti za rječnikom i značenjem svake pojedine riječi, što će rezultirati pogrešnim prijevodom. Uzimajući u obzir te činjenice, autori su ovoga članka iz korpusa njemačke frazeologije izdvojili one frazeologizme koji sadrže njemački leksem (*das*) *Geld* te ih temeljem kontrastivne analize usporedili s njihovim ekvivalentima u hrvatskome jeziku s ciljem lakšeg prepoznavanja, razumijevanja i korištenja njemačke frazeologije od strane studenata ekonomije. Cjelokupni korpus temelji se na dostupnom korpusu sljedećih jednojezičnih, dakle njemačko-njemačkih frazeoloških rječnika: Beyer, H. und A.: *Sprichwörter Lexikon*; Duden 2: *Idiomatisches Wörterbuch der deutschen Sprache*; Duden 11: *Redewendungen*; Friederich, Wolf: *Moderne Deutsche Idiomatik* i dvojezičnih, dakle njemačko-hrvatskih frazeoloških rječnika: Hansen, R., Matešić, J., Petermann,

* Mirna Hocenski-Dreiseidl, prof., Viši predavač za njemački jezik, Ekonomski fakultet, Sveučilište u Osijeku

** Borislav Marušić, prof., Asistent za njemački jezik, Veleučilište Lavoslav Ružička, Vukovar

J., Rittgasser, S., Steiger, M., Zimanji-Hofer, I.: *Hrvatsko-njemački frazeološki rječnik*; Matešić, Josip u.a.: *Hrvatsko-njemački rječnik*: Mrazović, Pavica / Primorac, Ružica: *Nemačko-srpskohrvatski frazeološki rečnik*.

2. Leksem *geld* u njemačkim frazeologizmima

Leksem *Geld* u njemačkom jeziku vuče korijen iz staronjemačke (Althochdeutsch) riječi *gelt*, a imala je značenje današnjih njemačkih riječi *Zahlung / Vergütung, Lohn* na hrvatskom jeziku plaćanje, plaća. Uporaba je ove riječi bila primarno vezana uz područje religije i prava te označavala kultno ili pravno davanje. Tek u 14. st. dobiva značenje *Zahlungsmittel* - sredstvo plaćanja (usp. Duden 2001).

Prije analize leksema *Geld* u njemačkim frazeologizmima pokušajmo razjasniti pojam frazeologije - lingvističke discipline koja se bavi izučavanjem strukture, značenja i upotrebe

frazeoloških jedinica. Započnimo lingvističkom definicijom frazeološke sveze. Akademkinja Antica Menac (2007: 9) smatra da u frazeološkim svezama dolazi do promjene odnosno gubitka značenja svih ili nekih sastavnica (bar jedne od njih) pa značenje cijele sveze ne proistječe iz značenja pojedinih sastavnica. Takve se sveze rabe kao gotove, cjelovite jedinice, tako da ne nastaju u govornom procesu, nego su govorniku unaprijed poznate, na neki način zadane: on ne bira sastavnice, nego gotovu svezu. U lingvističkoj se literaturi pod hiperonimom frazeološka jedinica javlja veliki broj termina koji označavaju frazeološku svezu kao npr. frazemi, frazeologizmi, idiomi, stalni izrazi i dr. Prepoznatljivost frazeološke jedinice očituje se u njezinoj sveprisutnosti u jezičnoj praksi, polileksičnosti, konvencionaliziranosti, metaforičnosti, desemantiziranosti, leksičkoj i strukturalnoj fosiliziranosti te holističkoj reprodukciji. Prema Kolenić (1999:377) frazem se sastoji najmanje od dviju riječi koje se reproduciraju u gotovu obliku, a značenje frazema ne izvodi se iz značenja njegovih sastavnica jer su sve ili neke od njih doživjele značenjsku preobrazbu. U daljnjem ćemo radu koristiti samo termin frazeologizam. Tako npr. frazeologizam „*Geld wie Heu haben*“ ne znači kako bi se iz značenja njegovih sastavnica moglo zaključiti, „Imati novca kao sijena“ nego „Imati jako puno novca“, što možemo izraziti hrvatskim frazeologizmom „Imati para kao blata / pljeve“. Dakle riječ novac upotrijebljena kao dio nekog

frazeologizma jest ono što i kod izvornih govornika njemačkoga jezika podrazumijeva određenu jezičnu kompetenciju u smislu pravilnog razumijevanja frazeologizma te stoga možemo pretpostaviti kakav semantički problem to predstavlja kod DaF (Deutsch als Fremdsprache) studenata, npr. studenata ekonomije ili trgovine, koji će se u svome stručnom radu s takvim frazeologizmima sigurno često susretati. Upravo te poteškoće pri razumijevanju frazeologizama proizlaze iz činjenice da frazeologiju jednog jezika tvore izrazi čvrst strukture, nastali na različite načine i pridošli iz različitih izvora, koji svi na specifičan način zrcale i ilustriraju tip mišljenja, odnos prema stvarnosti, povijesne reminiscencije, povezanost s okolnim svijetom i još mnogo toga što je za jednu jezičnu zajednicu karakteristično (Menac 2007:16).

2.1. KONTRASTIVNA ANALIZA

Pri kontrastivnoj analizi njemačkih frazeologizama i njihovih hrvatskih ekvivalenata, moramo uzeti u obzir tri razine: morfosintaktičku, leksičku i semantičku. Petrović (1988:355) pritom razlikuje pet leksičkih skupina, koji se pojavljuju kao hrvatski ekvivalenti njemačkim frazeologizmima. Prve su četiri skupine ekvivalenata također frazeologizmi u hrvatskome jeziku. Pritom spomenuti autor razlikuje:

- totalnu ekvivalenciju
- ekvivalenciju sa djelomičnom morfosintaktičkom razlikom
- ekvivalenciju sa djelomičnom leksičkom razlikom
- ekvivalenciju sa morfosintaktičkom i leksičkom razlikom.

Petu skupinu čine oni njemački frazeologizmi koji u hrvatskom jeziku nemaju ekvivalent u obliku frazeologizma nego slobodne kombinacije riječi, tj. opise značenja izraženih njemačkim frazeologizmima.

2.1.1. TOTALNA EKVIVALENCIJA

U ovu skupinu pripadaju frazeologizmi koji se i u njemačkom i u hrvatskom jeziku u potpunosti poklapaju kako na morfosintaktičkoj, tako i na leksičkoj razini.

das Geld liegt nicht auf der Straße
novac ne leži na ulici

dort liegt das Geld auf der Straße
tamo novac leži na ulici

Geld scheffeln
zgrtati novac

Geld heilt alle Wunden.*
novac liječi sve rane
Geld stinkt nicht.*
novac ne smrdi

Zeit ist Geld.*
vrijeme je novac

2.1.2. EKVIVALENCIJA SA DJELOMIČNOM MORFOSINTAKTIČKOM RAZLIKOM

Ovu skupinu čine njemački frazeologizmi čiji se hrvatski ekvivalenti u potpunosti poklapaju na semantičkoj i leksičkoj razini, a razlika na morfosintaktičkoj razini može se pojaviti u broju ili padežu, što je posljedica različitih sustava padeža kao i različite valencije glagola u oba jezika.

etwas ist mit Geld nicht zu bezahlen
nešto se ne može novcem platiti

sein Geld spielen lassen
pustiti novac u igru

zu Geld kommen
doći do novca

Geld regiert die Welt.*
novac vlada svijetom

bei Geld sein
biti pri novcu

2.1.3. EKVIVALENCIJA S DJELOMIČNOM LEKSIČKOM RAZLIKOM

U ovu skupinu pripadaju njemački frazeologizmi koji se u potpunosti poklapaju s njihovim hrvatskim ekvivalentima na semantičkoj i morfosintaktičkoj razini. Jedina je razlika među njima na leksičkoj razini.

auf sein Geld pochen
aludirati na svoj novac

2.1.4. EKVIVALENCIJA SA MOFOSINTAKTIČKOM I LEKSIČKOM RAZLIKOM

Njemački frazeologizmi ove skupine u potpunosti se poklapaju s njihovim hrvatskim ekvivalentima samo na semantičkoj razini. Morfosintaktička i leksička razina su različite. Razlike na ovim dvijema razinama uvjetovane su različitom uporabom padeža, rekcijom glagola i različitom uporabom prepozicija u dva jezika. Ova je skupina frazeologizama brojačano najzastupljenija.

Geld machen
mlatiti pare

das Geld mit vollen Händen ausgeben
razbacivati novac

sein Geld unter die Leute bringen
proćerdati novac

sein Geld auf die Straße werfen
rasipati novac

sein Geld durch die Gurgel jagen
propiti sav novac

sein Geld zum Fenster hinauswerfen
bacati novac kroz prozor

Geld wie Heu haben
imati para kao blata

Geld auf die hohe Kante legen
štedjeti novac

Ein blinder Richter hört ´s Geld auch klingen.*
novac otvara sva vrata

Geld macht aus Vogelscheuchen Grazien.*
novac pretvara žabu u princezu

Wie die Ware, so das Geld.*
koliko para, toliko muzike

Wo Geld ist, da läuft Geld zu.*
para se na paru lijepi

Wo Geld ist, da kommt Geld hin.*
para se na paru lijepi

nicht für Geld und gute Worte tun
ne činiti ni za živu glavu

¹ Frazeologizmi označeni znakom * ujedno su i poslovice u njemačkom jeziku te kao dio frazeološkog leksikona sadržavaju veću dozu mudrosti nekog izreke.

es regnet kein Geld

novac ne pada s neba

das Geld nicht ansehen

frčkati novac

am Geld hängen/ kleben

biti cicija

sich für Geld sehen lassen können

biti originalan

j-m das Geld aus der Tasche ziehen

izmamiti nekome novac

j-m Geld abzapfen

izmamiti nekome novac

(das) Geld flüssig haben

imati gotovog novca

sein Geld nass machen

propiti sav novac

kein Geld, keine Schweitzer

ništa bez para

etwas für bar Geld nehmen

uzeti nešto zdravo za gotovo

Bares Geld lacht.*

pare vrte što burgija neće

Beim Gelde hört die Freundschaft auf.*

čist račun, duga ljubav

2.1.5. SLOBODNE KOMBINACIJE RIJEČI KAO HRVATSKI EKVIVALENT

U hrvatskom jeziku ne postoje odgovarajući frazeologizmi za svaki njemački frazeologizam. U tom slučaju njemački frazeologizam prevodimo „slobodnom kombinacijom riječi“ ili opisom značenja njemačkog frazeologizma.

Geld und Gut

sve što čovjek posjeduje

etwas ist nicht für Geld zu haben

jako je skupo

bares Geld lacht

svi vole gotovinu

Der eine hat den Beutel, der andere das Geld.*

nitko nema sve što mu treba; jednom nedostaje ovo, a drugom ono

Drei Heller sind auch Geld.*

i malo novca nešto vrijedi

den Teufel für Geld tanzen lassen

učiniti sve zbog novca

Geld befördert die Esel.*

novac sve pokreće

Hunger nach Geld haben

biti pohlepan

ums Geld spielen

kockati se

das bringt Geld

to je unosno

das Geld auf der Straße finden

lako zaraditi novac

Geld passt in alle Taschen.*

svi vole novac

Geld stillt keinen Hunger.*

novac nije svemoguć

Geld will zu Geld.*

bogataši se međusobno žene

Neues Geld, alte Narren.*

rasipnici uvijek spiskaju novac

Wo Geld fehlt, da ist das Brot teuer.*

tko nema novca, skup mu je i kruh

jmdm. rinnt das Geld durch die Finger

netko je rasipan

Das liebe Geld kann alles.*

novac može sve

etwas läuft/ geht ins Geld

skupo je

etwas zu Geld machen

prodati, unovčiti

das Geld auf den Kopf hauen

lakomisleno rasipati novac

3. Zaključak

Cilj je ovoga rada bio načiniti kontrastivnu analizu frazeologizama koji sadrže leksem *Geld* s njihovim ekvivalentima u hrvatskom jeziku. U prvome smo dijelu rada pokušali prikazati osnovne smjernice za prepoznavanje i određivanje lingvističkih pojmova: frazeološka sveza, frazeološka jedinica, frazeologizam te ukazati na važnost proučavanja frazeologije kao lingvističke discipline općega i stručnog jezika. Praktični se dio rada sastojao od prikupljanja korpusa njemačkih frazeologizama koji u sebi sadrže leksem *Geld* te kontrastivne analize njemačkih frazeologizama s njihovim hrvatskim ekvivalentima. Jezični korpus sastoji se od 59 frazeologizama koji sadržavaju leksem *Geld*, od kojih su 17 frazeologizama ujedno i poslovice u njemačkom jeziku, što čini 29 % korpusa.

U prvoj se skupini nalaze oni frazeologizmi koji pokazuju potpunu podudarnost na sve tri razine: morfosintaktičkoj, leksičkoj i semantičkoj. Grupa je zastupljena s 6 frazeologizama ili 10% korpusa. Druga skupina obuhvaća one njemačke frazeologizme i njihove hrvatske ekvivalente kod kojih se javlja razlika na morfosintaktičkoj razini. Grupa je također zastupljena sa 5 frazeologizama ili 8 % korpusa. U trećoj skupini u kojoj se nalaze njemački frazeologizmi i njihovi hrvatski ekvivalenti s razlikom na leksičkoj razini nalazi se samo jedan frazeologizam ili 2% korpusa. Četvrta skupina njemačkih frazeologizama i njihovih hrvatskih ekvivalenata kod kojih se javlja razlika na morfosintaktičkoj i leksičkoj razini je sa 26 frazeologizama ili 44 % korpusa najjače zastupljena. U posljednjoj skupini su konstrukcije čiji hrvatski ekvivalenti nisu frazeologizmi nego slobodno povezane riječi, koje „opisuju“ njemačke frazeologizme. Skupina se sastoji od 21 frazeologizama što čini 36 % korpusa.

Ovaj rad ima i svoju praktičnu dimenziju, koja se očituje u predstavljanju elemenata njemačke frazeologije studentima ekonomije i trgovine koji uče njemački jezik, i to kroz njima nadasve potreban vokabular. Na ovaj će način studenti dobiti temeljni uvid u funkcioniranje frazeologije u njemačkom

jeziku te će postati svjesni jednog aspekta jezika s kojim su se u dosadašnjem školovanju zasigurno susretali, ali nikad na analitičkoj razini. Kontrastivna analiza frazeologizama pomoći će im u razvijanju osjećaja jedinstvenosti ali i različitosti svakoga jezika na svim trima jezičnim razinama analiziranim u ovome radu kao i razvijanju njihove jezične, a prije svega komunikacijske kompetencije.

Izvori

1. Beyer, H. und A.: *Sprichwörter Lexikon*, Weyarn, Seehamer Verlag, 1996.
2. Duden 2: *Idiomatisches Wörterbuch der deutschen Sprache*, Dudenverlag, Mannheim-Leipzig-Zürich 1992.
3. Duden 11: *Redewendungen*, Dudenverlag, Mannheim-Leipzig-Wien-Zürich 2002.
4. Friederich, Wolf: *Moderne Deutsche Idiomatik*, Max Hueber Verlag, München 1966.
5. Hansen, R., Matešić, J., Petermann, J., Rittgasser, S., Steiger, M., Zimanji-Hofer, I.: *Hrvatsko-njemački frazeološki rječnik*, Nakladni zavod Matice hrvatske, Verlag Otto Sagner, Zagreb – München 1988.
6. Matešić, Josip u.a.: *Hrvatsko-njemački rječnik*, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb 1988.
7. Mrazović, Pavica / Primorac, Ružica: *Nemačko-srpskohrvatski frazeološki rečnik*, Narodna knjiga, Beograd 1981.

Literatura

1. Dobrovolskij, Dimitrij / Piirainen, Elisabeth: *Phraseologisch gebundene Formative: auf dem Präsentierteller oder auf dem Abstellgleis*. In ZfG Neue Folge 1/94, S. 65- 77
2. Duden 7: *Das Herkunftswörterbuch*, Bibliographisches Institut & F. A. Brockhaus AG, Mannheim 2001.
3. Fleischer, Wolfgang: *Phraseologie der deutschen Gegenwartssprache*, VEB, Leipzig 1982.
4. Geier, Ruth / Jochen, Sternkopf: „*Bildungssprachliche Phraseologismen?* Zur Markierung im Duden, Band 11. In DaF, H. 2, S. 98-105, 1997.
5. Hallsteinsdóttir, Erla: *Indizien der Phraseologizität. Erkennen und Verstehen von fremdsprachlichen Phraseologismen am Beispiel, Deutsch als Fremdsprache*, Deutsch als Fremdsprache 2, S. 93-97, 1999.
6. Hammer, Françoise: *Phraseologie und Paralleli-*

- smus*. In Zeitschrift für Germanistik, Neue Folge III, S. 571-583, 1993.
7. Hessky, Regina: *Feste Wendungen – ein heißes Eisen? Einige phraseodidaktische Überlegungen für den DaF-Unterricht*. In DaF H. 4, S. 139-143, 1997.
8. Kolenić, Ljiljana: *Kako prepoznati frazem*, Zbornik HDPL Teorija i mogućnosti primjene pragmatolingvistike, S. 377 – 381, Zagreb - Rijeka 1999.
9. Menac, Antica: *Hrvatska frazeologija*, Knjigra, Zagreb, 2007.
10. Omazić, Marija: *Modifications of Phraseological Units in English (disertacija)*, Filozofski fakultet, Zagreb, 2003.
11. Petrović, Velimir: *Deutsche Phraseologismen*. (maschinenschr.), 2006.
12. Petrović, Velimir: *Phraseologie im Fremdsprachenunterricht*. In Deutsche Sprache, H. 4, S. 351-361, 1988.
13. Wotjak, Barbara: *Deutsche Phraseologismen*, VEB, Leipzig, 1988.

Mirna Hocenski Dreiseidl, B. A.,
Senior lecturer for German language,
Faculty of Economics, Osijek University

Borislav Marušić, B. A.,
Assistant lecturer for German language,
Associate-Degree College Lavoslav Ružička, Vukovar

LEXEME GELD IN GERMAN PHRASEOLOGISMS OF GENERAL LANGUAGE AND LANGUAGE IN ECONOMY

Summary

In the contemporary all time more global world, there are two kinds of assignment in front of the students: on one side the students must direct themselves into the regularity of specialization and on the other, they must adapt to the conditions imposed by the process of globalization. One of these conditions is good knowledge of foreign languages, especially of the most important ones. On the example of the lexeme Geld, we wanted to show that that it is not in any case an easy assignment because the foreign languages, and so does German, abound in phraseologisms – the syntagms whose total meaning differs from the collective meaning of individual components.

KEY WORDS: lexeme, phraseologisms, phraseology in German language, contrastive analysis of phraseologisms Geld regiert die Welt – Money runs the world